

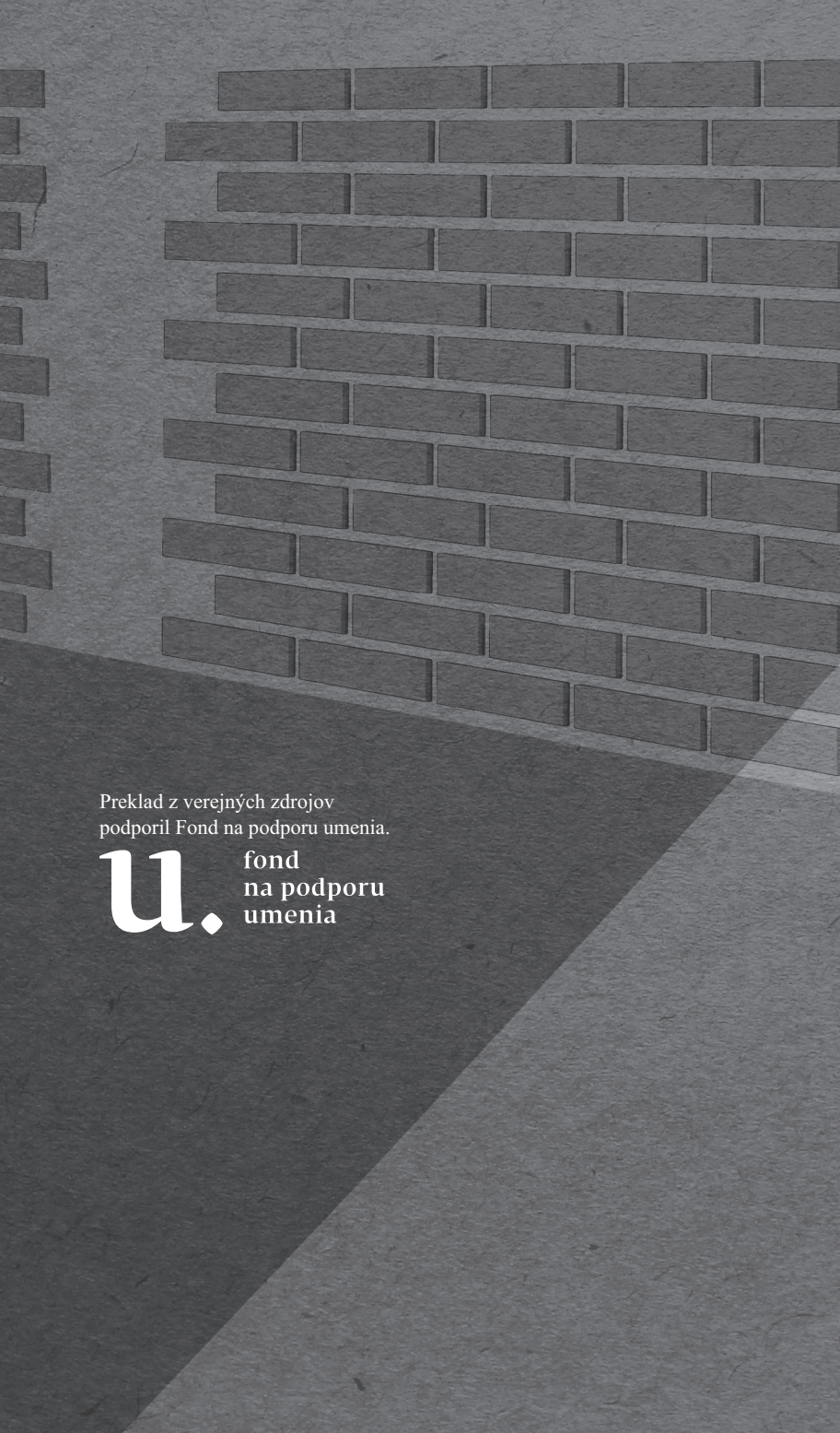
**GILBERT KEITH
CHESTERTON**
**NAVRAT
DONA QUIJOTA**

EUROPA

**GILBERT KEITH
CHESTERTON**

EUROPA

Preklad z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

LIGA
VÝNIMOČNÝCH
ZVÄZOK 26

Gilbert Keith Chesterton *Návrat dona Quijota*

Preklad © Ester Demjanová 2023

Redakčná úprava a poznámky © Martin Pleh 2023

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2023

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2023

Ako dvadsiaty šiesty zväzok edície Liga výnimočných
vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2023

Prvé slovenské vydanie

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-8237-024-2

**NÁVRAT
DONA
QUIJOTA**

Kapitola prvá Neobsadená úloha

Koniec najdlhšej miestnosti Seawoodskeho opátstva sa kúpala v svetle. Okná tu totiž zaberali takmer celú stenu a v to bezoblačné ráno z nich bol výhľad na terasovitú časť záhrady nad parkom. Murrel, ktorého z dávno zabudnutých dôvodov prezývali Opičiak, a Olive Ashleyová sa v lúčoch svetla odďávali maľovaniu. On maľoval veľké plochy, ona zas miniatúru. Odtiene farieb vyberala nanajvýš dôkladne, snažila sa tak napodobniť dvojrozmerné umenie stredovekých iluminácií, v ktorých našla v rámci svojej nejasnej predstavy o histórii záľúbenie. Na druhej strane on, obklopený niekoľkými vedrami plnými surových farieb a štetcami, ktoré veľkosťou pripomínali skôr metly, zaujal k maľbe moderný prístup. Okrem vedier a štetcov sa okolo neho povalovali veľké kusy drevených dosiek a plátna. Mali slúžiť ako kulisy v ochotníckych predstaveniach. Ani jeden z nich v skutočnosti nevedel maľovať a ani si to o sebe nenamýšľal. Ona sa aspoň snažila, on ani to.

„Nedbám, keď v mojej tvorbe kritizuješ nesúlad farieb,“ bránil sa kritickému oku slečny, „no tvoj štýl maľby zase obmedzuje myseľ. Veď maľovanie kulis je ako stredoveká iluminácia pod mikroskopom.“

„Mikroskop neznášam,“ poznamenala stručne.

„Vyzerá to, že by sa ti jeden zišiel, keď si nad tým svojím umením taká nakrčená,“ odpovedal jej spoločník, „vlastne sa mi vidí, že som už videl zopár umelcov, ktorí si musia na oko nasadiť špeciálnu lupu. Tak ďaleko hádam nezájdeš. Vôbec by sa to nehodilo k tvojmu štýlu.“

Bola to nepochybne pravda. Drobné štíhle dievča malo tmavé a jemné črty, aké ľudia zvyknú nazývať pravidelnými. Jej tmavozelené šaty vyzerali esteticky, ale ani omylom bohémsky. V istom zmysle pôsobili prísne, podobne ako jej umelecké snahy. Napriek mladému veku boli jej gestá škrobené a upäté. Úhľadne usporiadaná súprava na maľovanie a drobné

pomôcky slečny Ashleyovej kontrastovali s miestnosťou plnou papierov, handrami na prach a krikľavými umeleckými nepodarkami pána Murrela. Varovanie priložené k umeleckým potrebám zjavne nepotrebovala, zatiaľ jej nenapadlo strčiť si štetec do úst.

„Chcem tým povedať,“ vrátila sa naspäť k mikroskopom, „že vďaka tej vašej vede a kadejakým modernostiam je zrazu celý svet škaredý a s ním aj ľudia v ňom. Nechcem sklápať zrak k mikroskopu, rovnako ako ho nechcem sklápať k špinavej vode v kanáli. Človek tam akurát tak uvidí kopec ohavností. Ja vlastne vôbec nechcem sklápať zrak. Preto sa mi tak páčia gotické maľby a budovy. V gotike smerujú všetky čiary nahor, priamo k vežiam, ktoré sa natáhajú k nebesám.“

„Celé je to od nich vlastne trocha neslušné,“ povedal Murrel, „oblohu by sme si hádam všimli aj sami.“

„Dobre viete, ako to myslím,“ odvetila dáma a ďalej pokojne maľovala, „originalita stredovekého ľudu spočívala v spôsobe, akým stavali kostoly. Zlomové pre nich boli lomené oblúky.“

„Škoda, že nemali zlomené aj kopije,“ poznamenal muž. „Ak ste sa nesprávali podľa ich gusta, jednoducho vás prebodli. To je na mňa až príliš prelomové. Azda by som sa odvážil označiť to priam za prehnané.“

„Tak či onak, džentlmeni sa tými kopijami prebodávali navzájom,“ odvetila Olive, „neodišli si vyložiť nohy niekam do kresielka, aby odtiaľ sledovali nejakého Íra, ako tľchie černocho. Na moderný boxerský zápas by som nešla ani za nič. No rytierskeho turnaja by som sa ako dáma zúčastnila s nadšením.“

„Vy by ste hádam mohli byť dámou, no ja by som sa lordom stať nemohol,“ povedal natierač kulís skrúšene. „Na to mám priveľkú smolu. Keby som sa narodil hoc aj kráľom, utopili by ma vo vreci a hneď by som sa dosmial. Skôr by som sa ale s mojím šťastím narodil ako sluha alebo poddaný... malomocný alebo, nedajbože, nejaká iná stredoveká pohroma. Áno, presne tak by to bolo. V sekunde, keď by som čo i len

malíčkom na nohe vkročil do trinásteho storočia, by ma menovali hlavným kráľovským malomocným alebo čímisi takým. A do kostola by som mohol žmúriť akurát tak cez to malé okienko pre chorých.“

„Momentálne sa do kostola nepozeráte ani cez to malé okienko,“ poznamenala dáma, „a vojsť tam normálne dverami vám hádam nikdy ani nenapadlo.“

„Ach, to predsa prenechávam vám,“ povedal a ďalej v tichosti fíkal farbu. Práve sa venoval skromným kulisám trónnej sály Richarda I. Levie srdce¹, ktoré poňal v odtieňoch šarlátovej, karmínovočervenej a purpurovej, hoci sa mu to slečna Ashleyová snažila zaraziť. Neuspela, pritom k tomu mala čo povedať, pretože práve ona vybrala stredovekú tematiku, ba dokonca napísala i celú hru, pokiaľ jej to teda samopašnejší spolupracovníci dovolili. Hra pojednávala o Blondelovi, trubadúrovi, ktorý spieval serenády Kráľovi Levie srdce a mnohým iným, vrátane istej pobožnej dámy. Tá bola na ochotníckych predstaveniach priam závislá a vrelo trubadúra podporovala. Ctihodný Douglas Murrel, Opičiak, čelil svojim neúspechom v maľovaní kulis veselo, pretože podobne neúspešný bol aj v iných sférach. Tento rozhladený muž prepadol zo všetkých predmetov reálneho života. Obzvlášť razantne prepadol z politiky. Kedysi ho označovali za budúceho predsedu akejsi strany – akej, to nebolo podstatné. V zásadnom okamihu však nedokázal logicky prepojiť problém zdaňovania loveckých revírov s udrжанím pôvodného vzoru pušiek v indickej armáde. A tak na jeho miesto vkĺzol nemecký majiteľ záložne, ktorého jasnej mysli to prepojenie pripadalo očividné. Odvtedy sa uňho prejavoval blízky vzťah k horšej spoločnosti, ktorý nejednému aristokratovi pomáhal vyhnúť sa problémom a krajinu udržiaval mimo nebezpečenstva. Nevhodne (ako to už býva) dával túto náklonnosť najavo svojím ošatením, ktoré vyzeralo, akoby mu ho práve požula krava. Vlasy mal celkom svetlé a priskoro

---

1 Richard I. Levie srdce (1157 – 1199) bol od roku 1189 anglický kráľ. Prezývku Levie srdce získal za svoju odvahu a vojenské úspechy.

mu začínali šedivieť. Hoci bol od svojej spoločníčky výrazne starší, stále išlo o mladého človeka. Tvár mal prostú, nie však bežnú. Často sa tváril bolestne, čo pôsobilo takmer komicky, pretože nosil viazanky a vesty podobne výrazných a kriľavých farieb, aké používal pri maľovaní.

„Mám černošský vkus,“ vysvetľoval a nanášal pritom hrubý pruh krvavočervenej farby, „odtiene sivej, aké majú v obľube mystici, ma načisto unavujú. Hovorí sa o keltskej renesancii, no ja som za renesanciu etiópsku. Bendžo je skutočnejšie ako lutna starého Dolmetscha². A nieto ozajstnejšieho tanca ako unaveného afrického breakdownu³. A okrem Toussainta L'Ouvertura⁴ a Bookera Washingtona⁵ pre mňa hádam nestávajú iné historické osobnosti. Možno až na strýkov Remusa⁶ a Toma⁷. Neverím, že by sme členov našej spoločenskej smotánky museli dlho presviedčať, aby si tváre farbili na čierne, ako si kedysi pudrovali vlasy. Za seba hovorím, že vo svojom premárnenom živote konečne začínam nachádzať zmysel. Niečo mi hovorí, že som sa mal narodiť ako margatský černochoch⁸. Výstrednosť ma priťahuje, vás nie?“

-
- 2 Arnold Dolmetsch (1858 – 1940) – francúzsky hudobník a výrobca hudobných nástrojov, ktorý väčšinu života pôsobil v Anglicku. V 20. storočí zrekonštruoval lutnu a tento nástroj sa opäť začal tešiť popularite.
  - 3 breakdown – afroamerický tanec otrokov, obľúbený najmä koncom 19. storočia
  - 4 Toussaint L'Ouverture (1743 – 1803) – politik a prvý černošský vojvoda, ktorému sa podarilo poraziť európske koloniálne mocnosti
  - 5 Booker T. Washington (1856 – 1915) – americký politik a spisovateľ. Na prelome 19. a 20. storočia patril k najvýznamnejším vodcom černochoch v USA.
  - 6 Strýko Remus (Uncle Remus) – fiktívna postava, rozprávač afroamerických ľudových povestí, ktoré zozbieral a adaptoval Joel Chandler Harris (1848 – 1908)
  - 7 V mnohých afroamerických komunitách je „strýko Tom“ (Uncle Tom) urážlivým pomenovaním černochoha, ktorý sa k bielym ľuďom správa príliš podliezavo či úctivo.
  - 8 Margate – populárne prístavné mesto v Kente, v ktorom boli v 19. a 20. storočí hlavným lákadlom zábavné predstavenia na pobreží. Vystupovali v nich bieli muži nalíčení ako černosi – tak vzniklo pomenovanie „margateský černochoch“. Dnes sa takéto maľovanie tváre považuje za neprístojné a urážlivé.

Neodpovedala, zdalo sa, že nie je celkom duchom prítomná. Vtipkovať vedela obratne, pri vážnej téme ale odrazu pôsobila neskúsene a mlado. Vďaka peknému profilu a pootvoreným perám teraz vyzerala nielen detsky, ale aj stratene.

„Marí sa mi, že v jednej starej iluminácii som videla černocho,“ povedala napokon. „Bol to jeden z Troch kráľov v Betleheme, mali zlaté koruny. Mal tmavú pleť, ale šaty červené ako oheň. Tak vidíte, aj k zobrazeniu černocho v krikľavom oblečení sa dá pristúpiť vhodnejším spôsobom. Dnes už sa presne taká červená, akú vtedy používali, zohnať nedá. Viem, že sa o jej výrobu mnohí veľmi usilovali. Je to zabudnuté umenie... ako vitrážové sklá.“

„Táto červená nám na naše moderné účely určite postačí,“ odvetil Murrel pokojne.

Ona sa stále zamyslene pozerala na kruh lesa pod rannou oblohou. „Niekedy sa zamýšľam nad tým,“ povedala, „čo to tie naše moderné účely vlastne sú.“

„Povyraziť si, a nech pri tom mesto žiari farbami,“ odvetil.

„Ani tú zlatú, ktorú vtedy používali, už dnes človek nezoznenie,“ pokračovala. „Včera som si v knižnici prezerala jednu starú modlitebnú knižku. Vedeli ste, že slovo Boh vždy písali zlatou farbou? Keby mali jedno slovo písať zlatou dnes, asi by to bolo slovo bohatstvo.“

Nastalo pracovité ticho, ktoré po čase prerušil vzdialený výkrik z chodby. „Opičiak!“ vykrikoval ktosi búrlivo a panovačne. Murrel proti prezývke „Opičiak“ ani v najmenšom neprotestoval, predsa však zakaždým, keď ho tak Julian Archer nazval, cítil istý odpor. Nie, nežiarlil, hoci Archer bol zhruba taký univerzálne úspešný, ako bol Murrel univerzálne neúspešný. Išlo skôr o to, že ich vzťah dvoch známych sa nebezpečne približoval hranici dôverného priateľstva. Muži ako Murrel – hoci ochotní maľovať si tvár načierno – nikdy nie sú pripravení takú hranicu prekročiť. V Oxforde si často natoľko uťahoval z ľudí, až mu vážne hrozilo, že to skončí vraždou. Z okna však vyhadzoval výlučne svojich blízkych priateľov.

Julian Archer patril medzi ľuďí, ktorí pôsobia mimoriadne dôležito, hoci nikto nevie prečo. Akoby sa nachádzal na viacerých miestach naraz. Nebol to blázon ani podvodník. Nanútené skúšky a úlohy vždy argumentačne ustál. Citlivejší diváci však nikdy nerozumeli, prečo tie skúšky a povinnosti niekto nanútil akurát jemu a nie inému náhodnému okoloidúcemu. Pokojne sa mohlo stať, že nejaký časopis by organizoval sympóziu na tému „Mäso: áno alebo nie?“, kam by si ako respondentov zavolali írskeho dramatika Bernarda Shawa, poradcu ministra kontroly potravín doktora Saleebyho, lekára britskej kráľovskej rodiny lorda Dawsona z Pennu – a pána Juliana Archera. Alebo by sa zostavovala rada Národného divadla či spomienkový večer k Shakespearovmu dielu a ako rečníkov by si zavolali známu herečku slečnu Violu Treeovú, anglického dramatika sira Arthura Pinera, dramatického kritika pána Comynsa Carra – a pána Juliana Archera. Prípadne by do zbierky esejí „Odteraz s nádejou“ o príspevok požiadali fyzika a spisovateľa sira Olivera Lodga, spisovateľku slečnu Marie Corelliovú, spisovateľa pána Josepha McCabeho – a pána Juliana Archera. Bol poslancom parlamentu a členom kadejakých klubov. Napísal historický román a stal sa uznávaným ochotníckym hercom. Jeho nárok na hlavnú úlohu v hre *Trubadúr Blondel* bol preto nepopierateľný. Proti tomu nebolo námietok, nešlo o nič mimoriadne. Jeho historický román o bitke pri Azincourte nebol zlý, najmä ak vezmeme do úvahy, že tento moderný historický román opisoval dobrodružstvá moderného chlapca zo súkromnej školy na noblesnom bále. Presadzoval umiernenú konzumáciu mäsa a umiernené sa oddával osobnej nesmrteľnosti. Svoje zdržanlivé názory vyslovoval nahlas a pozitívne, hlbokým a zvučným hlasom, ktorý sa teraz ozýval chodbami. Zniesol trápne ticho, ktoré sa rozhostí po otrepanom klišé. Do miestnosti vždy vstúpil najskôr jeho hlas, až za ním on sám. Inak tomu nebolo ani, čo sa týka jeho povesti a fotografií v spoločenskej rubrike novín, kde zvečnili jeho tmavé kučery a peknú nebojácnu tvár. Slečna Ashleyová podotkla, že vyzerá

ako tenorista. Pán Murrel s potešením odvetil, že rozhodne tak neznie.

Do miestnosti vošiel v kostýme trubadúra, pričom jeho vierohodnosť narášal len telegram v ruke. V kostýme vyzeral lepšie ako známy herec Snodgrass: pôsobil elegantnejšie, no stále historicky adekvátne. Úlohu poctivo nacvičoval a z pocitu víťazstva i od úsilia bol celý bez seba. Telegram ho však zjavne vyviedol z miery.

„Ako hovorím,“ povedal, „Braintree v inscenácii nechce hrať.“

„Nuž,“ povedal Murrel a ďalej apaticky maľoval, „ani som to nepredpokladal.“

„Bolo nepríjemné prosiť sa takému chlapovi. Ale nikto iný jednoducho nebol k dispozícii. Lordovi Seawoodovi som povedal, že hrať v čase, keď sú všetci jeho priatelia odcestovaní, nie je najlepší nápad. S Braintreem sú len známi, a už aj tu je mi dôvod záhadou.“

„Iste sa zoznámili náhodou,“ povedal Murrel, „Seawood ho zavolať, pretože sa dopočul, že kandiduje do parlamentu ako stúpenec únie⁹. Keď sa potom dopočul, že tým bola myslená únia odborárov, trocha ho to odradilo, no nechcel hneď robiť scény. Nepredpokladám, že by vedel niektorý z tých pojmov vysvetliť vlastnými slovami.“

„A ty hádam vieš, čo znamená, keď je niekto stúpencom únie?“ opýtala sa Olive.

„To nevie nikto, a to som ním sám bol,“ odvetil jej maliar kulís.

„Nešiel by som proti niekomu len preto, že je socialista,“ vykrikol tolerantný pán Archer, „napokon, sám som poznal...“ na čo stíchol a stratil sa v spomienkach na svojich známych.

---

9 Stúpenkami únie, prípadne unionistami, sa vo Veľkej Británii nazývajú zástancovia zachovania jednoty krajiny celého Spojeného kráľovstva, teda tí, ktorí si prajú, aby Anglicko, Wales, Škótsko a Severné Írsko (niekedy dokonca i celé Írsko) boli jeden štát.

„Nie je socialista,“ odušil Murrel apaticky, „ak by ste ho nazvali socialistom, asi by ho od hnevu rozpučilo. Je to syndikalista¹⁰.“

„Ale to je ešte horšie, či nie?“ opýtala sa mladá dáma nevinne.

„Všetci sme, pravdaže, za riešenie spoločenských problémov a za zlepšovanie pomerov,“ povedal Archer všeobecne, „nemožno však obhajovať človeka, ktorý chce proti sebe poštvat' dve triedy ľudí, ako to robí on, a ešte pri tom básni o manuálnej práci a rôznych možných aj nemožných utópiách. Vždy som tvrdil, že kapitál má svoje povinnosti, tak ako aj svoje...“

„Nuž,“ vložil sa rýchlo do monológu Murrel, „v súčasnosti som v danej otázke zaujatý. Len sa na mňa pozrite, nikto hádam nepracuje manuálne viac ako ja.“

„Tak či onak, hrať nebude,“ zopakoval Archer, „a my musíme nájsť niekoho iného. Ide len o druhého trubadúra, toho zahrá naozaj hocikto. Braintree mi napadol len preto, že by to mal byť pomerne mladý človek.“

„Áno, ten je stále ešte pomerne mladý,“ súhlasil Murrel, „a zvykne sa pohybovať v spoločnosti ďalších mladých mužov.“

„Nenávidím ho aj s tými jeho mladíkmi,“ povedala Olive s náhlym prívalom energie. „V minulosti sa ľudia na mladých sťažovali, lebo chceli romanticky uniknúť kolobehu spoločnosti. Lenže títo mladíci chcú uniknúť z čirej podlosti. Je to obyčajná zberba, zaujímajú ich len stroje a peniaze. Materialisti. Túžia po svete ateizmu, ktorý by sa rýchlo premenil na svet opíc.“

Nastalo ticho a Murrel prešiel do druhého kúta dlhej izby. Bolo počuť, ako na telefóne vytáča číslo. Nasledovala typická polovica konverzácie, pri ktorej sa svedok cíti, akoby prišiel

---

10 syndikalizmus – politický smer spájaný s anarchizmom. Odbory (syndikáty) pokladá za najvyššiu formu organizácie robotníckej triedy, úlohu štátu odmieta.

o polku rozumu. V tomto prípade však bola téma z kontextu pomerne jasná.

„To si ty, Jack?... Áno, viem, že si to už odmietol. Ale chcel som sa s tebou o tom pohovárať... V Seawoode. Teraz sa odtiaľto nedostanem, maľujem sa načerveno ako Indián. Ale to sú hlúposti, na tom predsa nezáleží. Budeš tu len pracovne... Pravdaže, pravdaže, to je samozrejmé... Ty si ale pragmatická beštia! O tvojej principiálnosti nemám najmenších pochyb, to ti hovorím... Nezmenej sa, neboj sa. Dokonca ťa ani nenamaľujem... Dobre teda.“

Zložil a popiskujúc si sa vrátil k svojej tvorivej činnosti.

„Ty poznáš pána Braintreeho?“ spýtala sa Olive trochu udivene.

„Vieš, že mám slabosť pre zlú spoločnosť,“ odvetil Murrel.

„A to sa týka aj komunistov?“ opýtal sa Archer trochu nahnevane. „Nemajú ďaleko od zlodějov.“

„Slabosť pre zlú spoločnosť predsa z ľudí nerobí zlodějov,“ povedal Murrel, „zlodějov z vás skôr urobí slabosť pre dobrú spoločnosť.“ A ďalej pokračoval v maľovaní obrovských oranžových hviezd na tmavofialový stĺp, presne podľa známeho ozdobného štýlu trónnych sál z čias Richarda I.

Kapitola druhá Nebezpečný muž

John Braintree bol vysoký a štíhly energický mladík s čiernou bradou. Ponurý výraz nosil – podobne ako svoju červenú kravatu – na tvári z princípu. Keď sa totiž usmial, ako to napríklad urobil pri pohľade na Murrelove kulisy, vyzeral pomerne prívetivo. Pri zoznamovaní s dámou sa úctivo uklonil, pričom pôsobil formálne, priam odmerane, pripomínal aristokratov časov dávno minulých či dnešných vychovaných remeselníkov. Braintree totiž svoj život začal ako technik.

„Prišiel som na tvoje zavolanie, Douglas,“ povedal, „už teraz ti však môžem povedať, že to nevyzerá dobre.“

„Nepáči sa ti, aké som vybral farby?“ opýtal sa Murrel. „Mnohí ich obdivujú.“

„Nuž teda,“ odpovedal mu, „nepozdáva sa mi, ako sa tou romantickou fialovou snažíš premaľovať celú feudálnu krutovládu a poverčivosť. To ale nie je moja vec. Pozri, Douglas, prišiel som sem, lebo som mal dojem, že budem môcť vyjadriť svoj názor. Nie celkom sa mi však chce slovne napádať hostiteľa priamo v jeho dome. Takže prejdem k veci. Tá sa má tak, že banskí odborári vyhlásili štrajk. Hovorím to ako ich tajomník. A keď už sa svojou neúčastou snažím mariť niečiu prácu, asi by bolo odo mňa trochu zvláštne mariť mu svojou účasťou jeho hru.“

„Proti čomu štrajkujete?“ chcel vedieť Archer.

„Chceme viac peňazí,“ odpovedal Braintree pokojne. „Ak si dnes za dve pence kúpite len jednu pencu chleba, my chceme pence dve. Industriálna spoločnosť nie je jednoduchá. Ešte viac však odborárom záleží na uznaní.“

„Uznaní čoho?“

„Nuž, viete, únia odborárov vlastne neexistuje. Sú to neúnavné ozubené kolieska, ktoré by mohli zničiť celý britský obchod. V skutočnosti však žiadna únia neexistuje. Lord Seawood a všetci jej najpobúrenejší kritici sa zhodujú v jednom

– že neexistuje. My však naznačujeme, že tu takýto subjekt existovať môže, a preto máme právo na štrajk.“

„I právo nechať celú verejnosť bez uhlia, všakže,“ povedal Archer ostro, „len pozor, aby vás nepríjemne neprekvapila verejná mienka. Ak nebudete ťažiť uhlie a vláda vás k tomu nedokáže prinútiť, potom si na to nájdeme niekoho iného. Vedci z Oxfordu, Cambridgu alebo z Londýna radi nastúpia do bane, aby túto vašu konšpiráciu prekazili.“

„Keď už budete pri tom,“ odvetil Braintree pohrdavo, „možno by ste mohli zavolať takých sto baníkov, aby dokončili ilumináciu slečny Ashleyovej. Baníkom nemôže byť hoci-koľko, vážený pane. Je to kvalifikovaná práca. Baník nerovná sa uhliar. Vy by ste mohli byť akurát tým uhliarom.“

„Predpokladám, že ma tým chcete uraziť,“ povedal Archer.

„Práve naopak,“ odpovedal mu Braintree, „chcel som vám zložiť poklonu.“

Murrel sa do debaty zmierlivo vložil: „Obaja sa teda dostávate k môjmu pôvodnému plánu – najprv uhliar, potom hádam nejaký kominár a tak ďalej, až do úplnej čiernoty.“

„A nie ste vy náhodou syndikalista?“ opýtala sa Olive nesmierne vážne. Po chvíli ticha dodala: „Kto to vlastne syndikalista je?“

„Pokúsím sa to vysvetliť čo najstručnejšie,“ povedal Braintree po kratšej úvahe, „podľa nás by baňa mala patriť baníkovi.“

„*Baňa patrí baníkovi...*“ povedal Murrel, „to je napokon staré známe stredoveké feudálne motto.“

„Myslím, že to motto je veľmi moderné,“ odušila Olive trochu uštipačne, „ako by to ale mohlo fungovať, ak by baník vlastnil baňu?“

„Absurdné, no nie?“ povedal syndikalista. „Skoro ako keby maliarovi patrili jeho umelecké potreby.“

Olive sa postavila a podišla k francúzskym oknám do záhrady. Zamračene vyzrela von. Dôvodom jej zvráteného čela bol sčasti syndikalista, sčasti i jej vlastné myšlienky. Po

niekoľko minútovom tichu vyšla na štrkom vysypaný chodník a v tichosti odišla. Jej odchod bol vlastne tichým pokarhaním, no Braintree bol príliš pohrúžený vo svojom intelektualizme, aby ho zachytil.

„Vidím,“ pokračoval, „že absurdnosť faktu, že huslista vlastní svoje vlastné husle, si tu doposiaľ nikto z vás neuvedomil.“

„Ale prosím vás, nefidlikajte tu hlúposti,“ vybuchol výbušný pán Archer, „ako by asi nejaká banda neokrôchancov...“

Murrel opäť zmenil tému smerom k svojim pôvodným pochabým myšlienkam.

„Môžete mi veriť,“ povedal, „že tieto sociálne problémy nemožno vyriešiť, kým sa nevrátíme k tomu, čo som už spomínal. Celá francúzska šľachta sa zbehla pozrieť, ako si Ľudovít XVI. nasadil červenú čiapku. Aké pôsobivé by len bolo, keby sa teraz všetci naši umelci a myšlienkoví vodcovia prišli pozrieť na to, ako úctivo maľujem lordovi Seawoodovi tvár načierno.“

Braintree sa stále zachmúrene pozeral na Juliana Archera.

„Momentálne,“ povedal, „sa naši umelci a vodcovia lordovi Seawoodovi len podlizujú, na čierno mu môžu maľovať jedine tak topánky, keď mu ich budú leštiť.“

Archer vyskočil na nohy, akoby ho v urážke priamo menovali a nie naňho len veľavravne hľadeli.

„Ak slušnú spoločnosť obvinia z podlizovačstva takýmto spôsobom,“ povedal, „možno by si mala tie topánky radšej poriadne zaviazať a niekoho nakopať.“

Braintree vytiahol z vrecka kostnatú päšť.

„Ach, už som vám povedal,“ hovoril, „že právo na štrajk si vyhradzuje.“

„Prestaňte tu na seba prskať žľč,“ vložil sa do rozhovoru mierotvorca so červeným štetcom, „nevyvádžaj, Jack. To s tou červenou čiapkou bolo od teba netaktné.“

Archer si pomaly sadol naspäť a jeho sok sa po chvíľkovom zaváhaní otočil a takisto vyšiel von otvoreným francúzskym oknom.

„Nebojte sa,“ zavrčal, „do vášho plátna vám diery nenarobím. Jedna veľká diera ale po mne ostane v obsadení vašej hry. Čo odo mňa vlastne chcete? Viem, že ste v skutočnosti džentlmen, ale to sa mi na vás práve pozdáva. Na čo nám však kedy to vaše džentlmenstvo, či aspoň zdanlivé džentlmenstvo, bolo? Všetci tu dobre vieme, načo takých ako ja volajú do domov, ako je tento! Prídeme sa postaviť za svojich. A vy sa k nám potom správate slušne, aj rôzne krásne ženy sa k nám správajú slušne, a vlastne všetci sa k nám správajú slušne. A potom nadíte ten čas a z nás sa stanú... Ako nazvete muža so správou, ktorú sa bojí doručiť?“

„Dobre, ale pozri sa na to takto,“ zaprotestoval Murrel, „nielenže si tu vyrobil problém s obsadením úlohy, ešte si ma doňho aj namočil. Momentálne už na to nikoho nezoženiem. Hráme až o mesiac, ale dovtedy tu bude ešte menej ľudí a ten čas potrebujeme na nácvik. Prečo to jednoducho nemôžeš urobiť ako láskavosť? Záleží pri hraní hádam na názoroch? Sám žiadne názory nemám. Minuli sa mi v odboroch ešte za chlapčenských čias. Nerád by som však sklamal naše slečny a žiadni iní muži tu vskutku nie sú.“

Braintree sa naňho pevne pozrel.

„Žiadni iní muži,“ zopakoval.

„Je tu, pravdaže, starý Seawood,“ povedal Murrel. „Nie je to vlastne zlý chlapík, a ak sa nenahneváš, nebudem ho súdiť tak prísne, ako ty. Ťažko si ho však predstaviť ako trubadúra. Skutočne tu žiadni iní muži nie sú.“

Braintree sa naňho ďalej pozeral.

„Hneď vedľa je jeden muž,“ povedal, „na chodbe jeden stojí, ďalší je v záhrade, jeden i pri vchodových dverách, jeden v stajniach, jeden v kuchyni, dolu v pivnici jedného nájdete. Vskutku musíte žiť v zámku z lží, keď okolo tých ľudí každý deň chodíte a ani si neuvedomujete, že sú to ľudia. Prečo štrajkujeme? Pretože keď neštrajkujeme, zabúdate, že existujeme. Nakážte vašim sluhom, aby vám slúžili. Aký dôvod slúžiť vám však mám ja?“